րից քանի մի սուտ Աղուանների դուերով, բարբարոսները ըսպանեցին երանելուն, ձիերին կոխկրտել տալով Վատնեան դաշտում, Կասպիական կոչուած ծովի մօտ":

«Մ. Խորենացի, Թարգմ. Խ. Ծ-Վ. Ս. Գլուխ Գ.: Բիւզանդ Փաւստոսը հետեւեալն է ասում.

«Կալան ձի մի ամեհի, կապեցին, կախեցին զմանուկն Գրիգորիս զագւոյ ձիոյն և արձակեցին ընդ ծովեզր դաշտին հիւսիսական ծովի մեծի արտաքոյ իւրեանց բանակին ի դաշտին Վատնեայ: Եւ այսպէս սպանին զառաքինի քարոզն Քրիստոսի զմանուկն Գրիգորիս": (Բիւզանդարան Գ. 6.):

«Պէտք է նկատած, որ Մօլլա Խալիլում գտնուած մատուռը միմիայն Գրիգորիսի նահատակութեան՝ տեղացւոց ասելով, արիւն թափած տեղն է: Նահատակութիւնից յետոյ իւր աշակերտները տարան մարմինը Սիւնեաց[1]) Ամարաս աւանում թաղեցին, որն և, ինչպէս ասում է Մովսէս Կաղանկատուացին (Ա. Հատոր 14րդ Գլուխ). 489 թուին գտել է Աղուանից Վաչական թագաւորը:

«Թէ իսկապէս որ աշխարհների վրայ է Կաթուղիկոսութիւն արել սուրբ Գրիգորիսը, այս հարցին իրենք մատենագիրներն են պատասխանում, թէ և տարբեր կերպով:

«Մ. Խորենացին ասում է, որ սուրբ Գրիգորիսը եղել է Աղուանից և Փայտակարան աշխարհի Կաթուղիկոս: Իսկ Բիւզանդ Փաւստոսը համարում է նրան նաև Վրաց, Աղուանից, Ճենաց և Մազքթաց Կաթուղիկոս:

«Ընդունելով Բիւզանդի ասածը, մենք պիտի եզրակացնենք, որ սուրբ Գրիգորիս քարոզելով շրջել է Աղուանքը և Փայտակարան և ապա անցնելով դէպ ի հիւսիս, նախքան Մազքթաց աշխարհն անցնելը, պիտի քարոզէր Կասպքում, Չրուանքում, Ճեղպքում, Լփինքում, և ապա, թէ Մազքթաց աշխարհում, այսինքն մինչև Թերէք գետի հարաւային ափերը:

«Սուրբ Գրիգորիսի մատուռը, ըստ Վենետիկեան Քարտէ-

---

[1])Ամարաս գտնվում է Արցախ նահանգի հարաւային կողմին Երասխի մօտերին: Վարանդայ գաւառում: